

Europa i vækst – højmiddelalderen

(side 74-87)

Karakteriser højmiddelalderen

- Beskriv situationen i Danmark omkring periodens begyndelse.
- Beskriv situationen i Danmark omkring periodens afslutning
- Hvordan var Danmark blevet anderledes i løbet af perioden?
- Find fem ord fra kapitlet, som du synes karakteriserer højmiddelalderen.
- Nævn en begivenhed fra højmiddelalderen, som du ikke tror kunne foregå i nutiden. Begrund hvorfor.

Hvad betyder ordene?

Træk streger fra ordene til den rigtige forklaring.

Ard •	• En afgift til kirken
Emirat •	• En korsfarerstat
Fæstebonde •	• En slags plov, der kun kradsede i jorden
Gesta Danorum •	• Havde lejet sin gård af fx en stormand
Grevskabet Tripoli •	• Kongens livvagt
Hird •	• Mindre muslimske stater
Kalifat •	• Muslimsk rige
Ledingspligt •	• Pligt til at være soldat
Lensmand •	• Saxos Danmarkshistorie
Ranerne •	• Styrede et område af landet for kongen
Selsjukker •	• Tyrkisk nomadefolk
Tiende •	• Vendisk stamme

Ret fejl

I sætningerne er der fejl. Ret dem.

- Absalon skrev Gesta Danorum (Danernes bedrifter)
- Absalon tilhørte den mægtige jyske stormandsslægt Teutonerne
- Erik Klippings far var Erik Menved
- Harald Blåtand var konge i Danmark i sidste halvdel af 800-tallet
- I 1086 blev kong Knud kronet i St. Albans kirke i Odense
- I 1319 blev Erik Menveds søn, Christoffer, konge. Han erobrede en række landområder, så Danmark blev så stort som aldrig før
- I 1346 købte Valdemar Atterdag Estland af Den tyske Ridderorden
- Korstogene startede i 1095, da pave Klement 5. holdt en tale i Regensburg
- Richard Løvehjerte deltog i det første korstog
- Walter Scott skrev en roman om Knud den Hellige

Pavens motiver

Side 76-77 kan du læse om paven og kongerne.

- Hvordan blev Europas stater styret omkring år 1000?
- Hvordan var forholdet mellem paven og fyrsterne i Europa?

I år 1095 erklærede paven korstog mod muslimerne.

- Hvad var pavens religiøse motiv for korstog?
- Hvad var pavens politiske motiv for korstog?
- Hvilken årsag, tror du, var vigtigst for paven? Begrund.

Også i dag kan en statsleder eller anden fremtrædende politikere have flere motiver, når de foreslår noget.

- Nævn eksempler.

Der er ofte forskel på, hvilke motiver en statsleder fremhæver.

Således vil han/hun ofte søge at skjule motiver, som mange vil tage afstand fra.

- Nævn eksempler.
- Gjaldt det også paven i 1095? Begrund.

Korstog i 200 år

På side 78 kan du se en oversigt over korstogene i højmiddelalderen.

- Prioriter korstogene efter, hvor succesfulde de var.
- Diskuter, hvor succesfulde korstogene var samlet set. Levede de op til deres formål?
- Lav en tidslinje, og tegn korstogene ind. Hvor meget fyldte korstogene i forhold til mellemprioderne?

Korsridderne

Side 76-79 kan du læse om korstogene.

- Hvem var den typiske korsridder?
- Angiv to forskellige motiver, som korsridderne kunne have for at drage af sted.
- Argumenter for, at korsridderne skal opfattes som brutale voldsmænd. Brug historiske eksempler i din argumentation.
- Argumenter for, at korsridderne skal opfattes som helte. Brug historiske eksempler i din argumentation.
- Sammenlign nutidens terrorister med korsridderne. Hvilke ligheder og forskelle er der? (læs evt. kapitlet *Danmark i verden efter 1989*, side 256-267)

Hvorfor korstog?

I Kristian Hvidt: *Europa – 1000 års historie*, 2007, står der bl.a. følgende om korstogene:

”1100-tallet er et vitalt århundrede i Europa – voksende befolkning, større rigdom, mere energi, overskud til at nå de store mål, måske påvirket af en periode med varmere klima. Det gav sig også udtryk i udlængsel og ekspansionstrang – gerne i retning af at forene de jordiske mål med de himmelske, opnå Guds tilgivelse ved at udbrede Hans budskaber. [...]

De danske konger var nok nidkære for at udbrede kristendommen, men i virkeligheden var de også imperialister, der drømte om et mægtigt dansk rige på den anden side af Østersøen.”

- Hvad er, ifølge kilden, baggrunden for korstogene?
- Hvad er, ifølge kilden, motiverne til korstogene?
- Vurder begrundet hvad kilden fortæller om baggrunden for og motiverne til korstogene?

Kilden hævder, at de danske konger havde et dobbeltmotiv til korstogene.

Var det et problem i samtiden? (begrund)

- Hvad kan være forklaringen på, at kilden antyder, at det er et problem?
- Nævn andre eksempler på begivenheder (fx krige), hvor der har været/er et dobbeltmotiv. Det ene er det officielle, og det andet søges holdt skjult.

Mordet på Knud

Læs boksteksten *Mordet på kong Knud?* side 80-81

- Hvem har forfatteren sympati for: Kongen eller bønderne? Begrund dit svar.
- Se billedet side 81. Hvem har kunstneren sympati for: Kongen eller bønderne? Brug de billedmæssige virkemidler til at begrunde dit svar.
- Skriv passager i teksten om, så den kommer til at passe med budskabet i billedet. Eller lav tegningen om, så den passer til teksten.

Absalon og erobringen af Arkona

Side 84 kan du se et maleri af danske korsriddere, der har indtaget Arkona i 1169

- Forestil dig, at du er indbygger i Arkona. Du er vender, og nu er du øjenvidne til, at statuen af den gud, du tror på slæbes væk.
- Hvordan oplever du situationen, og hvad tænker du om de danske krigere?
- Forestil dig, at du er biskop Absalon i midten af billedet. Hvordan oplever du situationen, og hvad tænker du om venderne?

Ejner Schroll: *Folkeskolens Danmarkshistorie*, 1930, fortæller sådan om begivenheden Valdemar den Store og biskop Absalons erobring af Arkona i 1169:

”Det største af disse tog (angreb på venderne) gik til byen Arkona på Rügen 1169. I denne by fandtes en mægtig billedstøtte af vendernes afgud, *Svantevit*. Den stod i et pragtfuldt tempel og havde en hel flok præster til sin opvartning. Hvert år blev der holdt store fester til gudens ære, og rundt om den lå dynger af kostbarheder, som folk havde ofret. Støtten havde fire ansigter og kunne således se mod alle fire verdenshjørner på én gang. Og man troede, at Svantevit red omkring på en hvid hest om natten og passede på, at ingen fjende nærmede sig.

Arkona lå på en stejl kridtklint og var ikke let at indtage. På de tre sider var byen godt skærmet af havet og klinten, og på den fjerde side havde rügboerne bygget en 16 m høj vold med vagttårne og kaste-maskiner eller *blider*. Valdemar og hans mænd forberedte sig på en længere belejring og begyndte at slæbe tømmer hjem fra skoven til stormbukke og belejringsmaskiner. Men en dag opdagede en af kongens svende, at den jord, Rügboerne havde fyldt portåbningen med, var skredet sammen, så der var blevet et lille hulrum under hvælvingen. Hurtigt fik han fat i et par halmknipper, stak dem ind i hullet og satte ild på. Et øjeblik efter stod porten og et træårn oven over i lys lue. Rügboerne blev så forvirrede, at de prøvede at slukke luerne med mælk, da der ikke fandtes vand i byen. Rügboerne måtte nu bede om fred, og de fik den på betingelse af, at de skulle udlevere guden, tempelskatten og alle de kristne fanger til sejrherrene. Desuden skulle de antage kristendommen og betale en årlig skat af 40 sølvpenge af hvert spand okser.

De danske krigere ville have lov til at hævne sig på de overvundne og plyndre byen. Men det fik Absalon Valdemar til at forbyde.

Næste dag lod Valdemar Svantevit slæbe ud gennem byen til lejren. Her blev den senere hugget i stykker og brændt under kokkens kedler. Templet blev revet ned, og hvor det havde stået, blev der opført en kristen kirke af det egetømmer, der havde været brugt under belejringen.”

- Hvordan begrundes Valdemar Atterdags ”ret” til at angribe Arkona?
- Hvad er forfatterens holdning til angrebet? Find eksempler fra kilden.
- Hvordan beskrives venderne (rügboerne)?
- Hvordan beskrives biskop Absalon?
- Hvordan passer billedet side 84 med kilden?
- Hvad ville være anderledes, hvis historien om Arkonas erobring blev skrevet i dag?

Afsløret?

Side 85 findes Otto Baches maleri *De sammensvorne rider fra Finderup*. Længst til højre i maleriet kan du se en mand, der er gemmer sig bag nogle buske.

- Hvilken rolle kan han komme til at spille? Skriv en historie om manden?
- Otto Bache var inspireret af historien om Rane Jonsson. Undersøg hans betydning i opklaringen af mordet.

Kirken, kongen og folket

- Giv eksempler på, hvordan kongen og kirken hjalp hinanden i højmiddelalderen.
- Hvordan blev kirken rigere i højmiddelalderen?
- Hvordan blev kongerne rigere i højmiddelalderen?
- Giv eksempler på, hvordan bønderne viste deres utilfredshed.
- Giv eksempler på, hvad kongen og kirken blev uenige om i slutningen af højmiddelalderen.

I dag er der stadig en sammenhæng mellem kongehuset og kirken.

- Find ud af hvordan forholdet mellem kongehuset og kirken, fx:
 - Har de ret til at blande sig i hinandens forhold?
 - Hvilken af parterne er mest magtfuld?
 - Har nogen af dem lov til at blande sig i politik?
- Diskuter i klassen: Hvor meget magt synes I, at kirken og kongehuset skal have? Hvilke områder skal de have indflydelse på?